

Buletin european

Anul VII, N. 74

Dcembrie 1980

Noi Tracii

Fondator: Prof.Dr.Iosif Constantin Drăgan

ACTELE CELUI DE AL DOILEA
SIMPOZION DE TRACOLOGIE

ACTIUNILE MILITARE SI POLITICE ALE LUI BUREBISTA SI DECEBAL IN LUMEA TRACA DE LA SUDUL DUNARII

E. Condurachi

Creația regelui Burebista se produce într-un moment foarte important pentru sud-estul european: înfrângerea și apoi dispariția de pe scena politică a Pontului Euxin, a lui Mitridate Eupator, regele Pontului, care a lăsat un gol în cetățile pontice. Intr-un fel sau altul prezența lui Mitridate contribuise să asigure orașele pontice împotriva unui întreit pericol de care se temeau proprietarii, clasa bogată a acestor orașe: revolta sclavilor, atacurile unor triburi mai mult sau mai puțin apropiate, invazia romană în Balcani. Astfel trebuie desigur interpretate șovăirile manifestate de politica

cetăților pontice în anii 72-50. În această epocă a avut loc, în 72-71, campania lui Lucullus, menită să contrabalanseze marea campanie a fratelui lui Lucullus în Asia Mică. După această campanie a lui Lucullus în Dobrogea s-a realizat o înțelegere cu triburile învecinate, îndreptată în primul rând contra armatelor romane. Alături de Bastarni, câteva triburi getice au avut merite remarcabile în înfrângerea lui Antonius Hybrida, în 51. Câteva decenii mai târziu au fost găsite în cetatea lor Genucla stindardele luate de la Romani în acea împrejurare. La această înfrângere au contribuit aliații greci ai cetăților pontice, care au suferit și ei brutalitatea lui Hybrida, subliniată de Cicero.

De voie de nevoie, orașele pontice au acceptat din nou stăpânirea romană, împotriva căreia se pare că nimeni nu mai putea să se revolte după această dată. Oricât ar fi fost de dură și apăsătoare această dominație la început, orașele pontice conduse de o oligarhie de negustori, ale cărei interese se împleteau cu cele ale Romanilor, trecuseră definitiv de partea Romanilor. Acesta era prețul plătit de pătura de negustori din cetățile pontice în schimbul protecției contra unor eventuale tulburări interne și contra atacurilor unor triburi.

Incapabilă să facă față singură evenimentelor interne și externe, care se agravau tot mai mult la începutul sec. I, clasa conducătoare din orașele pontice își căuta un nou stăpân. Pentru motive și împrejurări pe care le-am examinat în altă parte, ea l-a preferat pe Mitridate, între anii 90-72; după dispariția acestuia, și pentru aceleași motive, conducătorii acestor orașe s-au îndreptat spre Romani. Amintim din nou campania lui Lucullus, precum și acel faimos *foedus*, semnat de Romani și Callatieni, pe care îl cunoaștem grație studiului elaborat acum patruzeci de ani de Scarlat Lambrino.

E adevărat că prezența Romanilor nu s-a făcut simțită totdeauna în regiunea pontică, cel puțin în această epocă. Tulburările politice din Roma anilor 60-50 și programul militar al lui Pompei și Caesar au fixat în altă direcție atenția statului roman. Dar orașele pontice au plătit scump momentele lor de șovăire.

Pe de altă parte interesele acestei clase negustorești au accentuat apropierea de cuceritorii romani, îngrijorați de lupta triburilor trace din Balcani, atât de impresionant descrisă de Tacit în cartea IV-a, paragraful 6.

Aceasta este singura explicație a faptului că tocmai în momentul în care o nouă putere apare pe scena politică a Dunării de Jos reluând într-un anume sens lupta contra Romanilor reprezentată odinioară de Mitridate, orașele grecești și mai ales oligarhia lor s-au menținut cu consecvență pe calea alianței cu Roma. *Această nouă putere era Statul geto-dac condus de Burebista*. Imprejurările cu totul deosebite ale unei lupte îndârjite contra Romanilor explică politica lui Burebista față de cetățile pontice, victime ale unei conjuncturi și poziții geografice care, din păcate, avea să se repete destul de des.

Pentru unii istorici conflictul lui Burebista cu orașele pontice reprezintă un simplu accident, fără semnificație pentru activitatea sa politică și

militară, având mai de grabă caracterul unei expediții de jaf. Alți istorici, care au pus în centrul preocupărilor lor nașterea și dezvoltarea primului Stat geto-dac și rolul jucat de Burebista în decadele VI și V ale primului secol î.e.n., au considerat activitatea sa militară ca o simplă expresie a tendinței de expansionism politic spre litoralul Mării Negre. Activitatea lui Burebista în acest sector n-a fost însă totdeauna examinată în ansamblul politicii generale a Statului dac și a istoriei Romanilor, care ajunseseră deja la malul Dunării și al Mării Negre. Iată de ce am crezut de cuviință să reluăm această problemă, profitând de ocazia acestui interesant Colocviu pentru a arăta că, departe de a fi o acțiune izolată, campania lui Burebista la Pontul Euxin a fost în realitate un capitol important în lupta Dacilor contra înaintării romane la Dunărea de Jos.

Dion Chrysostomos, care a vorbit pentru prima dată de ofensiva lui Burebista contra cetăților pontice Olbia și Apollonia, subliniază importanța ei. Contemplând 150 de ani mai târziu (adică în jurul anului 100 e.n.) imaginea Olbiei pustii și depopulată, Dion Chrysostomos reînvie amintirea acestei ofensive de o violență cu totul deosebită. Puținii negustori greci de la Olbia au fugit pe mare și nu s-au întors aici decât mult mai târziu și anume - fapt foarte interesant - la invitația Sciților, pentru care schimbul de mărfuri cu Grecii și Tracii căpătase de mult timp o importanță vitală.

Chiar dacă ofensiva lui Burebista s-ar fi limitat la cucerirea Olbiei, cea mai mare dintre cetățile pontice de pe litoralul de nord al Mării Negre, ea ar constitui totuși o dovadă evidentă a puterii militare a Statului dac al lui Burebista. Cum rezultă din descrierea lui Dion Chrysostomos și mai ales din cercetările arheologice, Olbia era apărată de fortificații extrem de puternice; o probă elocventă în acest sens este decretul onorific al lui Nikeratos care datează aproximativ din această epocă. Istoricii nu s-au pus încă de acord dacă în această inscripție se vorbește chiar despre momentul campaniei sau despre evenimente care au precedat-o cu puțin; fraza din decret care amintește de dușmanii care “apasă din toate părțile orașul” oferă totuși o imagine destul de sugestivă a atacului concentrat asupra Olbiei.

Orașul nu putea să cadă decât în urma unui mare efort militar, în vederea căruia Dacia lui Burebista și-au asigurat ajutorul vecinilor (Bastarnii), pe care îi cunoaștem din texte ca locuitori ai aproximativ aceleiași regiuni. Oare la asediu au luat parte și alte triburi? Greu de spus.

Marile tulburări sociale care s-au produs la Olbia atacată de Zopirion în 335 sau de Skyri și de Galați mai târziu, departe de a înceta s-au accentuat tot mai mult în cursul acestei perioade în care avusese loc, destul de aproape de Olbia (în regatul Bosforului), câteva decenii mai înainte, revolta sclavilor lui Saumakos. Sclavii și sărăcimea din Olbia, al căror rol s-a manifestat în timpul crizelor mult mai grave prin care trecuse Olbia cu câteva secole mai înainte și prin care avea să treacă un secol mai târziu, au avut desigur un cuvânt important de spus atunci când negustorii greci de la Olbia înspăimântați de atacul Dacilor au încercat să-și salveze ceea ce le mai rămăsese, adică viața, refugiindu-se pe mare.

E adevărat că pentru această campanie, datată de Dion Chrysosto-

mos după cât se pare în jurul anilor 50, nu dispunem de informații mai detaliate. Cu toate acestea nu e deloc imposibil ca Burebista, având la dispoziție numai propriile mijloace militare, încă insuficient dezvoltate, să nu fi reușit să cucerească după un asediu foarte scurt un oraș atât de puternic, cu fortificații într-adevăr impunătoare - așa cum au dovedit săpăturile - cu atât mai mult cu cât Olbia dispune de o cale de acces maritimă totdeauna deschisă. Această operație îndreptată împotriva celei mai puternice cetăți pontice nu s-a putut încheia atât de repede cum și-au imaginat unii istorici; pare probabil un ajutor furnizat de triburile din vecinătate, dacă nu chiar de locuitorii nemulțumiți din interiorul orașului.

Știm din sursă sigură că puțin după cucerirea Olbiei - ceea ce înseamnă că trebuie să avem mereu în vedere cucerirea întregului litoral al Mării Negre - succesorul lui Mitridate Eupator, regele Pharnax din Pont, a ridicat și el armele împotriva Romanilor, în favoarea cărora sacrificase câțiva ani mai înainte independența regatului Bosforului, apărat cu atâta înverșunare de tatăl său, faimosul Mitridate. Trădarea lui Pharnax provocase odinioară moartea lui Mitridate, ceea ce nu l-a împiedicat pe noul rege să profite de orice ocazie pentru a intra în conflict cu autoritățile romane, care deși la mare distanță, apăseau din greu asupra politicii și a regatului său. Într-adevăr este cert că după Pharnax presiunea dacică asupra cetăților pontice de pe coasta occidentală se făcea simțită tot mai mult. În ciuda informațiilor categorice provenind de la Dion Chrysostomos, pe care le-am evocat mai sus, și de la Strabo, trebuie să atribuim dosarului acestei afaceri și cele câteva inscripții care merită să fie menționate, unde după cât se pare, se face aluzie la atacurile lui Burebista și se încearcă să se dovedească în ce măsură și în ce sens politica regelui dac se îndrepta spre cetățile pontice. Din prima categorie de documente face parte mai întâi o inscripție de la Mesembria, publicată de mult de Kalinka, completată de Georges Seure și comentată de Mihailov în al său *Corpus* de inscripții grecești din Bulgaria. Această inscripție onorează numele unor strategii care se distinseseră în luptele contra lui Burebista; un pasaj vorbește despre gărzile organizate zi și noapte pentru a evita orice surpriză din partea regelui dac.

Un al doilea document privind activitatea politică și militară a lui Burebista este decretul lui Akornion, de mai multe ori menționat în cursul lucrărilor acestui Symposium, acest cetățean al orașului Dionysopolis, care devenise nu numai emisar al cetății sale la Burebista, ci chiar demnitar al regelui. După părerea foarte competentă a lui Maurice Holleaux, termenul *philos* desemna unul din cei mai înalți demnitari din regatele elenistice. Așadar, cel puțin din punctul de vedere al "ministrului său al afacerilor străine", Burebista dispunea de talentul și aș spune chiar devotamentul unul *philos*, adică de Akornion. Cred că tocmai din această cauză Dionysopolis a fost singura cetate pontică pe care regele dac n-a distrus-o și n-a cucerit-o.

(va urma)

FILOSOFIA GETO-DACILOR

(Viziunea despre lume și viață)

Vasile Vetîșanu

În dezvoltarea complexă și omogenă a spiritualității românești, Geto-Dacii au avut un rol covârșitor, determinant, cu toate că acest proces s-a realizat pe deplin abia într-o etapă ulterioară a vieții noastre istorice, în ceea ce s-a numit sinteza daco-romană. Prin fondul său de viață străvechi, atestat de formula unei civilizații larg distribuită în sfera creațiilor materiale și spirituale de la ceramică și folosirea metalelor, la mituri și credințe despre viață, dar și prin numărul mare și aria sa de răspândire, neamul Geto-Dacilor a influențat, în mare măsură, cultura și istoria europeană. Un argument în direcția de mai sus ni-l oferă modalitatea specifică de organizare socială, politică, culminând în secolul I î.e.n., cu formarea statului dac centralizat, de sub conducerea lui Burebista. Mărturiile cele mai autorizate în direcția de mai sus sunt descoperirile arheologice, antropologice, alături de textele scrise de diferiți autori, alcătuind imaginea totalizatoare despre felul de a trăi și a gândi al Geto-Dacilor.

Mărturiile cele mai vechi și mai autorizate, începând cu cele de arheologie, le avem de la gânditorii și istoricii de seamă ai antichității. Herodot, considerat "părintele istoriei", în a doua jumătate a secolului V î.e.n., este cel dintâi care afirmă că "Tracii sunt neamul cel mai numeros și mai răspândit din lume, după cel al Indienilor", iar Geto-Dacii, după același autor, sunt "cei mai dreți și mai viteji dintre Traci". Completând sau dezvoltând afirmațiile lui Herodot, o serie de autori, dintre care amintim pe Hellanicos, Platon, Aristotel, Strabon, Porphirius, și alții, au îmbogățit cunoștințele despre Geto-Daci și despre spiritualitatea lor specifică.

Dacă în ceea ce privește datele și afirmațiile unor istorici despre Geto-Daci există o diversitate de păreri și interpretări, în schimb preocupările și îndeletnicirile populației din spațiul carpatin-dunărean-pontic, orientate spre vânătoare, pescuit și cules reprezintă principalele caracteristici ale paleoliticului. Aceste preocupări, pe întreg teritoriul țării noastre, s-au concretizat în cele dintâi unelte lucrate de om, din piatră sau din os, cu influențe care s-au păstrat până astăzi în creațiile spirituale populare.

Cu dezvoltarea ceramicii, în neolitic, se afirmă în nord-vestul Transilvaniei așa numita cultură Criș, cu trăsături locale specifice, alături de creațiile similare de la Vinca-Turdaș, Ciumești, Boian, Vădastra, Hamangia și Precucuteni. Cultivarea pământului și creșterea plantelor ocupă un loc tot mai important în viața locuitorilor, determinând o existență specifică care conturează “civilizațiunile neolitice din Dacia, create de populațiile de agricultori și păstori scoborâte din Dacia de vest și sud-vest” (1). Extensiunea treptată a acestei civilizații și asupra teritoriilor din jur, îndeosebi a celei grecești, până în Creta, asigură unitatea etnică și spirituală a acestui mare cerc de cultură din a doua jumătate a mileniului al III-lea î.e.n., când populațiile carpato-dunărene realizează în această vreme cea dintâi și cea mai puternică unitate de cultură, cu limitele extreme la Nipru și Peloponez. Nu poate fi vorba de o unitate politică, ci de una de obiceiuri, de credințe, de ocupații și de limbă (2). Într-adevăr, alături de vestigiile arheologice, dovezile antropologice și etnologice, legate de om, de credințe și obiceiuri sunt edificatoare pentru reconstituirea unității culturale geto-dace și a implicațiilor ei filosofice.

Descoperirile făcute de Pârvan în necropolele dacice, plasate pe la începutul mileniului al II-lea, au în vedere prezența omului creator al unei culturi pe aceste locuri, despre care cunoscutul antropolog E. Pittard scria: “Carpații închid resturi umane din paleolitic, iar descoperirile antropologice, în neolitic, Cucuteni, arată că aici era o rasă formată de Daci și Geți, pe care Românii îi consideră strămoșii lor” (3). Cercetările mai recente au îmbogățit referințele despre cultura geto-dacă.

Un loc deosebit îl ocupă în cultura geto-dacă credințele și obiceiurile legate de anumite practici și munci, de folosirea terapeutică a plantelor, a căror denumire indigenă s-a păstrat până astăzi în lucrări cunoscute. Obiceiurile geto-dace se află în strânsă legătură cu personalități legendare ca Orfeu, Musaios, Tamiris, care ocupă un loc de seamă în panteonul trac. Orfismul a influențat asupra spiritualității grecești.

Pe de altă parte, cultura geto-dacă n-a cunoscut o dezvoltare izolată de altă cultură. Influențele din exterior, paralel cu tendințele de asimilare a unor elemente de viață materială și spirituală din cultura altor popoare, sunt evidente în această cultură. Mai pronunțate par să fie influențele scitice, celtice și greco-romane. În același timp, relațiile de schimb comerciale au determinat și ele manifestări corespunzătoare în viața culturală, încât civilizația daco-getă, prin toate realizările ei originale, specifice, și prin elementele civilizației greco-romane primate și asimilate în veacurile anterioare cuceririi Daciei, va sta la baza culturii daco-romane, constituind fondul local, particular. Popoarele care au venit în contact cu creația spirituală a Geto-Dacilor au recunoscut faptul că ea beneficia de un cadru geografic specific, și unul social dezvoltat, care au influențat asupra evoluției sale. Încă din secolul al VIII-lea î.e.n. ținuturile dunărene au intrat în contact direct cu civilizația greacă. O serie de motive și de simboluri trace se găsesc în cuprinsul acestei civilizații.

Mitologia tracă este prezentă în creațiile grecești, fie că este vorba de eposul homeric sau de cultura din perioada clasică, reprezentată în artă

și filosofie, existând o influență reciprocă între acestea. Geto-Dacii erau locuitori ai satelor, motiv pentru care ei n-au râvnit nimic în afară, decât să-și apere glia lor, așa cum atestă până azi această năzuință spiritualitatea sătească, prea puțin cunoscută și cercetată dintr-o perspectivă filosofică în zilele noastre.

Ca moment culminant în dezvoltarea culturii și **civilizației** geto-dace se consideră perioada statului organizat de sub conducerea regelui Burebista (82-44 î.e.n.), când are loc o unificare a triburilor din Dacia, ducând la o mai bună organizare a tuturor activităților materiale și spirituale. Trăsăturile specifice ale spiritualității geto-dace apar acum din plin și se caracterizează prin originalitatea motivelor folosite, prin diversitatea lor.

Geto-Dacii au creat o puternică cultură materială. Pe lângă agricultură și creșterea vitelor, ei prelucrau aurul și argintul, bronzul și fierul, așa cum dovedesc obiectele de cult, topoarele și secerile de bronz descoperite pe întreg teritoriul românesc. Monedele de argint erau cunoscute pentru măiestria cu care erau bătute în numeroasele centre de pe pământul Daciei; peste 80 de asemenea centre, existau "cu mult înainte de cucerirea romană" (4). Printre localitățile cele mai importante unde era prelucrat argintul se numără: Grădiștea Muncelului, Sarmisegetuza, Pecica, Porolissum, Surcea, Poiana (5), și altele. Intreaga argintărie are reprezentări antropomorfe distincte, conforme cu mediul în care apar și cu specificitatea locului. Varietatea reprezentărilor antropomorfe denotă o temeinică cunoaștere a prelucrării acestui metal, printr-un stil propriu, care se face evident în formele locale, spiralate de pe obiecte. Influențele din exterior, așa cum arată și Pârvan, au fost asimilate și adaptate unor tradiții locale, de o marcantă originalitate.

În ceea ce privește fierul și bronzul, existau pe teritoriul Daciei centre de prelucrare încă din perioada de mijloc a Halstatt-ului, dovadă a aceleiași civilizații străvechi geto-dace. Până în prezent au fost identificate cuptoare pentru prelucrarea fierului, la Dobreni, Ocnița, etc., unde s-au găsit obiecte ce datează din secolul al II-lea î.e.n. În astfel de centre se confecționau unelte de fier, ciocane, dălți, cuțite, "ținte" în formă de disc și altele. Pe "Columna lui Traian" se văd trofee de arme dacice, săbii, pumnale și scuturi de apărare lucrate în fier, atestând un nivel de dezvoltare superior în ceea ce privește folosirea și prelucrarea metalelor de către Geto-Daci.

(va urma)

-
1. N. Iorga, *Istoria Românilor*, vol. I. *Strămoșii înainte de Romani*, București, 1956, p. 63 și Vasile Pârvan, *Getica*, Cultura Națională, 1926, p. 134.
  2. D. Berciu, *Indoeuropenizarea Europei*, București, 1940, p. 40.
  3. Eugene Pittard, *Les races et l'histoire*, Paris, 1924, p. 349.
  4. Rodica Tanțau, *Meșteșuguriile la Geto-Daci*, Editura București, 1972, p. 15.
  5. Cf. Radu Vulpe, *La civilisation dace à Poiana*, în "Dacia", N.S., 1/1957, p. 147.

1882

DECRETUL PENTRU CONSTRUIREA COLUMNEI ÎN BUCUREȘTI

Reproducem mai jos un document puțin cunoscut, dar foarte semnificativ pentru a ilustra lipsa de consecvență a păturii conducătoare din trecut în privința glorificării strămoșilor neamului. Ce poate fi mai natural și mai elementar pentru Ediliu Capitalei decât să ofere locuitorilor ei imaginea în piatră a unui moment atât de hotărâtor pentru destinul Românilor cum au fost războaiele daco-romane? Din păcate proiectul de a înălța la București o copie a Columnei lui Traian a rămas literă moartă. Dar ce gândesc oare edili de azi ai Capitalei despre proiectul acesta?

”Nr. 21. Marți 25 Noembrie 1882”. “Monitorul Oficial al României”. “Desbaterile Corpurilor Legiuitoare”.

“Adunarea Deputaților”. “Sesiunea Ordinară”. “Ședința de la 22 Noembrie, 1882”. “Președenția D-lui Președinte D. Lecca”. “Ședința se deschide la 2 ore după amiadi”. “Prezenți 84 D-ni deputați”.

P R O P U N E R E

“D.V.A. Urechiă citește următoarea propunere:

“A iubi trecutul, a-l cerceta, a-l studia este a înțelege că viitorul naște din acel trecut și că, după cum face grădinarul inteligent, nu trebuie să neglijăm tulpina și rădăcina, dacă voim ca ramurile să dea bogate flori și fructe”.

“Cercetarea stăruitoare a trecutului interesează nu numai pe istoric, ci și pe omul de Stat, căci nici o lege nu va fi creată în condițiuni de vitalitate, dacă nu va avea legături neîndoioase pe mersul istoric al națiunii, deci cu trecutul ei! Și apoi cultul trecutului este astăzi lucrul proclamat de toți educătorii de popoare ca o condiție *sine qua non* a vitalității naționale”.

“Pentru a satisface această necesitate culturală, s-au creat muzeele, pinacotecile; în sensul acesta se ridică statui, monumente, atâtea admirabile instrumente de educație națională”.

“În această direcție avem aproape totul de făcut, este bine să ne întrebăm, cu ce s-ar cădea să ne ocupăm în puținul timp de lucrare ce a

mai rămas acestei Adunări?”

“Când e vorba de *trecut*, nu cunoaștem *document mai mareț și mai grăitor*, mai cu neamintită voce despre originile noastre nobile, ca *Columna lui Traian* de la Roma. Insula etnică între lumea slavă și germană, *România*, căreia până mai ieri scriitorii interesați îi contestau originea, *are tot interesul să țină în vie amintire originile sale latine*. Apoi, *aceasta* nu o va putea face mai cu elocință decât *materializând amintirea, în o reproducere fidelă a Columnei lui Traian*, care, în trăsăturile neșterse ale bronzului, a celebrat faptele marelui Imperator, care a strămutat mai întâi în jurul Carpaților Vulturii Romei”.

Și pentru ca amintirea faptelor mai recente să fie legate cum trebuie de cel mai îndepărtat trecut, cine ne va putea împiedeca să înscriem la baza de marmoră a Columnei, datele mai mari: ale unirii, ale războiului pentru independență, cu numele bătațiilor?”

“Această cameră, care a săvârșit cea mai mare parte din actele cele mari și glorioase ale anilor din urmă, datorește sieși ca și țării, a nu se despărți fără a vota anexatul *proiect de lege, pentru înălțarea într-un punct ce se va alege ulterior în București, a unei copii fidele a Columnei lui Traian*, copie, care, grație bunei-voințe a guvernului francez, România o poate avea cu preț aproape neînsemnat în comparație cu ceea ce a costat pe Franța în timp și în bani, reproducerea copiei ce posedă *Louvrul*”.

“*Mare va fi, D-lor deputați, ziua aceea când din toate pământurile, unde mâna lui Dumnezeu a răspândit sămânța latină, vor veni reprezentanți să asiste cu noi la inaugurarea acestui monument, nepieritor document al originilor, dar și al faptelor generațiilor de la 1848 încoace*”.

“*Din ruinile de la Severin ale podului lui Traian, acoperite de undele Dunării, din valul ce împrejoiară cu numele lui Traian pământul nostru strămoșesc, au ieșit în trecut glasuri apărătoare a originilor noastre, când cei interesați se opinteau a le întuneca*”.

“*Columna Traiană, ridicată chiar în Capitala Românilor, va reda Românilor credința deplină în viitor*. Sufletul poporului rămâne deșert de simțiri mari când nu vede în jurul său decât lucruri mici, când nu are cel puțin amintirea lucrurilor mari”.

“Inconjurată numai de morminte tupilate, acoperite de spinișuri, marea inimă națională a fost primit până la ultimul război numai sentimentul durerii, al umilinței, al micșorității”.

“*La picioarele Columnei, Românii vor regăsi măsura inimii și a faptelor străbune*, precum în câmpiile Bulgariei, *Curcanii* noștri, au regăsit vechea vitejie a celor străbuni”.

“Columna Traiană va fi, de veți voi, D-lor deputați, *simbolizarea și apogeul acelei direcțiuni romanice*, care nu începe, cum eronat cred unii, cu cronicarii și scriitorii din Ardeal, de la finele secolului trecut și începutul celui de față, ci mult mai în trecut, manifestându-se glorios sub Asanizi și apoi în personalități mari ca ale Varlaamilor, Dositeilor, Costinilor, Udriști-Năstureilor, Cantemirilor, Lupilor și Matei-Basarabilor”.

“*Dați, D-lor deputați, acest mare simbol al latinității, și el va spune* acelora cari nu ne cunosc încă , *cine am fost adineaori, cine furăm de la 1848 încoace, și ce vom putea fi mâine.*”

Domnilor deputați,

“Raportul de lege va cere suma de lei 690.000. Precum din actele alipite la această propunere, se va vedea, îndată după resbelul Franței cu Germania, costul lucrării în chestiune era mult mai urcat. Franța a cheltuit pentru această lucrare suma de mai multe milioane și a durat lucrarea, cu răstimpuri de la Napoleon I până la Napoleon III”.

“Pentru acoperirea cheltuielilor se va emite rente pe suma necesară și în conformitate cu cele hotărâte la legea construcțiilor din 1882”.

PROIECT DE LEGE

Art. 1. - Ministerul de culte și instrucțiune publică va așeza în Capitală o reproducere fidelă a Columnei lui Traian, din Roma, în mărime originală, în cupru galvanic, cu interiorul de zidărie și scări de piatră până la platforma cu statuia lui Traian.

Această lucrare se va face după aceea și cu tiparele celei lucrate pentru guvernul francez de uzina Oudry, de la Auteuil.

Columna va avea pedestalul, marmoră încrustată în bronz, cuprinzând amintirea datelor: unirii, războiul cu Turcii, bătăliile și cei căzuți în ele; proclamarea independenței și membrii parlamentului care au votat.

Art. 2. - Prețul maxim al acestei lucrări va fi cel oferit de uzina Oudry, în sumă de 678.000 lei, care se vor acoperi, cu emisiune de rentă, în conformitate cu dispozițiile legii construcțiilor din 1882.

PERENITATEA SPIRITUALITATII ROMANESTI

Adela Becleanu Iancu

Poporul român se identifică într-un mod original între popoarele lumii prin spiritualitatea sa autentică, fundată pe o durată istorică și culturală, pe conștiința de sine trainică, în care s-a acumulat, de-a lungul generațiilor și secolelor, tezaurul intelectual, moral și artistic național.

Gândirea și sensibilitatea românească au sintetizat un conținut de cunoaștere, o experiență umană și un anumit mod de simțire și de acțiune care conferă spiritualității românești perenitate și autenticitate. Această spiritualitate este depozitară în istoria de astăzi a tezaurului spiritual creat și lăsat moștenire de locuitorii milenari ai teritoriului carpato-ponto-dunărean, de la primele populații ale paleoliticului și neoliticului, la Traco-Geto-Daci, Daco-Romani și Români formați în cadrul procesului de etnogeneză daco-romană. O fascinantă succesiune de civilizații, începută cu 10.000 de ani în urmă, a făcut ca actualul pământ românesc să dețină un inestimabil tezaur de valori culturale, prin care poporul român participă la marele tezaur spiritual al umanității.

Astfel, cea mai veche manifestare artistică cunoscută până acum pe teritoriul României este pictura rupestră din peștera de la Cuciulat (județul Sălaj), recent descoperită și încă insuficient cercetată, unică, prin vechimea și frumusețea execuției, nu numai în România, ci și în întreg centrul și sud-estul Europei. Acestui spectaculos început le-au urmat manifestările artistice din neolitic, bine cunoscute în lumea întreagă sub denumirile de cultura Hamangia, Starcevo-Criș, Cucuteni, Gârla Mare, Vădastra, Boian, toate de o înaltă măiestrie prin tonul lor viguros, prin eleganța motivelor și prin rafinamentul coloritului.

Vestițiile culturale descoperite pe teritoriul locuit de Români oferă importante mărturii cu privire la spiritualitatea înaintașilor, la unele carac-

teristici ce s-au perpetuat până azi. Astfel, Cultura Basarabi (sec. 8-7 î.e.n.) poate fi socotită o oglindă a conștiinței etnice și spirituale comune triburilor geto-dace; templul cu coloane de la Căscioarele (sec. 6 î.e.n.) indică cultul stâlpului sacru ("axis mundi"), continuat prin mărturia mitologică a "Coloanei cerului", marele sanctuar rotund ori "soarele de andezit" din incinta Sarmizegetusei sunt mărturii ale spiritualității urano-solare a Geto-Dacilor, consemnată încă de Herodot; inscripțiile în alfabet latin descoperite la Buridava dacică (Ocnița) sau cele cu litere grecești de la Sarmizegetusa sunt dovezi ale existenței scrierii în Dacia cu mult înainte de cucerirea romană, ca să nu mai vorbim de înălțătorul act politic săvârșit prin crearea în urmă cu 2050 de ani, a primului stat dac centralizat și independent condus de Burebista, personalitate creatoare care simbolizează vechimea și măreția vieții de stat la Români.

Prin Traci, poporul cel mai vechi și cel mai numeros din Europa, cum a spus-o cu 25 de secole înainte Herodot și cum o demonstrează magistral Josif Constantin Drăgan în valoroasa sa carte *Noi, Tracii*, Românii își identifică adânci rădăcini geografice, dar mai ales spirituale în spațiul carpato-balcanic, demonstrează continuitatea de cultură prin toponimele de străveche origine traco-dacică, prin tradiția ceramicii și a prelucrării lemnului, prin portul și dansul popular, obiceiuri și folclor.

Oglindă a vieții și sensibilității poporului român, mijloc esențial de menținere și perpetuare a individualității sale, de trezire a conștiinței unității de cultură, de susținere a aspirațiilor către independență și suveranitate, *limba română* constituie prima creație culturală, un mijloc de transmitere a valorilor spirituale.

Cea mai veche dovadă de scriere cu litere latine cunoscută până acum pe teritoriul locuit de Geto-Dacia fost descoperită în centrul politic militar de la Buridava (Ocnița), tradiție ce avea să fie împământenită de coloniștii romani. Prin latinitate, care a însemnat întâi o problemă de conformație spirituală și morală și apoi una etnică, poporul român s-a integrat, într-o formulă originală, cu întreg tezaurul său autohton, culturii europene, așa cum o făcuseră și popoarele antecesoare care au trăit pe teritoriul carpato-danubian-pontic.

Continuitate firească a modalității orale de exprimare, cele mai vechi texte românești păstrate până astăzi - documentul epigrafic din secolul al 9-lea din tezaurul descoperit în zona Sânnicolaului Mare, care situează începuturile limbii române cam odată cu începuturile tuturor limbilor romanice, manuscrisul românesc din *Codicele de la Ieud* (sfârșitul secolului al 14-lea), *Scrisoarea lui Neacșu* (1521) - sunt mărturii documentare ale vechimii limbii române, limbă în care aveau să fie puse în circulație curând primele creații românești istorice și literare, originale scrise.

Cultura populară - cu origini acoperite de straturile groase ale timpului - a fost secole de-a rândul singura manifestare spirituală a oamenilor de pe aceste locuri. În toate expresiile ei epice, lirice, plastice, muzicale, tehnice, ea reprezintă trecerea de la inform la formă, de la intuiție la expresie, o manifestare bogată și activă a spiritualității românești, temelia tuturor dezvoltărilor sale, o funcție activă constantă până astăzi. Ea poartă

marca autenticității și a perenității, păstrează specificitatea culturii românești. a elementelor sale de bază,reluete în variante infinite, fondul comun unitar. Nici un aspect al vieții nu rămâne în afară, căci, transpus prin diversitate de nuanțe, fațete, culori și tonuri, prin adâncime de gândire, prin expresivitate artistică, prin inventivitatea tehnică și prin sinceritatea emoțională, el devine act autentic de cultură spirituală, exprimat în doină, baladă, bocet, orăție, strigătură, legendă, basm, proverb, dans, frescă, ceramică, creștături în lemn sau în piatră. In cultura populară și cuvântul și culoarea și mișcarea și lemnul și piatra au slujit nevoii poporului român de a dura în timp și spațiu produsele sale spirituale.

Noi trepte ale spiritualității, niciodată curmată, au ridicat Românii în existența lor istorică odată cu *afirmarea creatorilor individualizați* și cu apariția creației culte, de la primii ctitori de cultură - Neagoe Basarab și cronicarii -, la gânditorii luptători pentru demnitate națională - corifeii Școlii ardelenne, pașoptiștii -, până la piscurile cele mai înalte ale creației spirituale românești - literare, artistice, filosofice, științifice - moderne și contemporane.

Personalitatea spirituală a Românilor se exprimă printr-un complex de caracteristici, reunite într-o indestructibilă unitate, caracteristici care străbat atât creația lor populară sau cultă, cât și comportamentul lor, caracteristici ce pot fi consemnate drept *valori permanente ale culturii și civilizației românești*.

Aceste valori pot fi identificate în: *conștiința istorică, sentimentul patriotic conjugat cu prietenia și respectul pentru alte popoare, sete de dreptate socială și de libertate națională, demnitate, dârzenie, eroism și vitejie, rațiune, înțelepciune, cumpătate, simplitate, modestie, echilibru, realism, măsură, armonie, vocație umanistă, hărnicie, eroice munci creatoare, puternic sentiment al naturii, optimism și patos al construcției*.

Desigur, multe din acestea constituie trăsături generale umane și de aceea nu le putem califica drept însușiri specifice, dar le putem semnala ca însușiri care aparțin și poporului român, prin manifestarea cărora acesta și-a cucerit dreptul de a fi considerat participant și beneficiar al culturii universale. Au existat sau se mai mențin și unele aluviuni, obiceiuri și apucături nedorite pe care le putem consemna ca manifestări minore și vremelnice, unele deja dispărute, altele în regres.

Conștiința istorică s-a manifestat, în diferite ipostaze, încă din existența timpurie a Românilor prin *mândria trecutului istoric* care a slujit nevoii de afirmare a poporului român în rândurile popoarelor civilizate, formării și dezvoltării conștiinței sale de sine, prin *conștiința etnicului* (de neam) care a provocat ideea *originii comune a unității* (de limbă și teritoriu) și *continuității* poporului român, prin *conștiința națională* - baza afirmării și dezvoltării tinerei națiuni române -, prin *idealul național* care urmărea afirmarea națiunii române libere, unite și egale în drepturi cu alte națiuni.

Pentru poporul român *patriotismul* a constituit mersul vital al existenței sale istorice, axa unor destine exemplare. Patriotismul adânc al maselor populare a făcut ca energiile națiunii să se mobilizeze în ceasurile

de restriște pentru apărarea țării.

Angajat și integrat într-un proces social-istoric progresiv, poporul român a înscris prin permanențele sale spirituale deosebit de puternice *idealul de libertate și dreptate socială națională*, exprimat prin ura și uneori acțiunea violentă față de asupritorul intern (diferit, în funcție de epocile istorice parcurse) și față de cotropitorii din afară care au atentat în numeroase rânduri la integritatea sa națională, politică și chiar culturală.

În condițiile specifice de existență a țărilor române, idealul de libertate a fost asociat organic cu cel al *unirii* și cel al *independenței naționale*, ambele însemnând libertatea ca atribut politic al oricărui popor, însăși condiția de existență a acestuia.

În înfruntarea, nu de puține ori cu arma în mână, a vicisitudinilor istoriei, care au pus de multe ori la grea încercare integritatea ființei sale, poporul român s-a apărat cu *vitejie, eroism, dârzenie* exprimate cu demnitate și înțelepciune. Vitejia în luptă, virtutea în care s-au contopit curajul, tăria de caracter și iscusința strămoșilor daci și romani, a fost exprimată încă în secolul al XV-lea de unul dintre cei mai viteji domnitori români, Ștefan cel Mare, care făgăduia principilor Europei să “stea în picioare și să lupte până la moarte”. Ea este un subiect permanent al creației literare și artistice românești.

Simbolic, cultura românească își statornicește începuturile sub semnul unui om care gândește, denumit *Gânditorul* de la Cernavodă. Funcția aceasta a minții, exprimată în *luciditate*, predominanța construcțiilor raționale, discreta *cumpătate*, dreapta judecată care se ferește de senzaționalul exterior al faptelor, de excesele sentimentalismului (fără a ocoli participarea afectivă) și de imaginație abuzivă, care refuză misticismul și bigotismul religios au constituit una din dominantele spiritualității românești. Echilibrul între simțământul individual și judecata atotcuprinzătoare dă sens acestei spiritualități, impregnată de disponibilitatea interioară de a percepe exact realitatea vie, sub imperativul *ordinii* și *legalității* ei de dezvoltare, dincolo de scheme abstracte sau de porniri exclusiviste.

Proporțiile civilizației românești s-au croit pe măsura oamenilor reali, fără grandilocvențe apăsătoare, prin nezdruncinata liniște de cuget, considerată greșit de unii ca neparticipare la istorie. Spiritul geometrizarant al ornamenticii populare, armonia și discreția cromatică a artei în care se îmbină echilibrat monumentalitatea cu sobrietatea exprimă o dreaptă cumpănire de factură clasică. Construcțiile au o notă de degajare, de seninătate și căldură omenească, sunt armonizate cu proporționalitatea teritoriului carpato-dunăreano-pontic ocupat de poporul român, cu peisajul românesc variat echilibrat, de o autentică frumusețe, el însuși un îndemn la cumpănire și clarviziune.

Măsura omenească este permanent prezentă nu numai în viața interioară, ci și în întreaga creație a poporului român, care exprimă gândirea limpede, spiritul pașnic și armonios, demnitate și largă înțelegere a realităților. Nu întâmplător găsim în această cultură preferința pentru formele geometrice line, pentru culorile luminoase, armonios îmbinate, dar cu vâpaia potolită. Pecetea echilibrului, a măsurii și realismului are dimensiuni universale nu numai în cele mai de seamă plăsmuiri anonime ale poporului, ci și în opera celor mai reprezentativi creatori din diferite domenii ale culturii românești, fie din literatură, istorie, filosofie, fie din știință ori artă, a căror creație spirituală a exprimat pregnant tema echilibrului spațial, temporal, sentimental.

Spiritualitatea românească se înscrie în tezaurul său de valori perene pe cel mai puternic, mai proteic și mai actual dintre modurile sale de exprimare: *-umanismul*. El corespunde unei trăsături fundamentale a ființei morale și culturale românești - *omenia* -, acea disponibilitate sufletească pentru om, devenită proverbială la Români.

Idealul muncii creatoare apare pregnant în spiritualitatea românească din timpuri imemorabile, simbolizat de una din cele mai reprezentative creații populare - *legenda Meșterului Manole* - în care pulsează aspirațiile pozitive de realizare umană. Sensul major al operei constă în ideea că adevărata chemare a omului este *creația*. Într-o nedesmințită continuitate, Brâncuși predica în secolul nostru eroismul muncii, perfecțiunea și aspirația spre infinit, în zbor de pasăre, a ființei omenești. În noua societate, toți membrii ei consideră munca despovărată de exploatare, un puternic factor educativ.

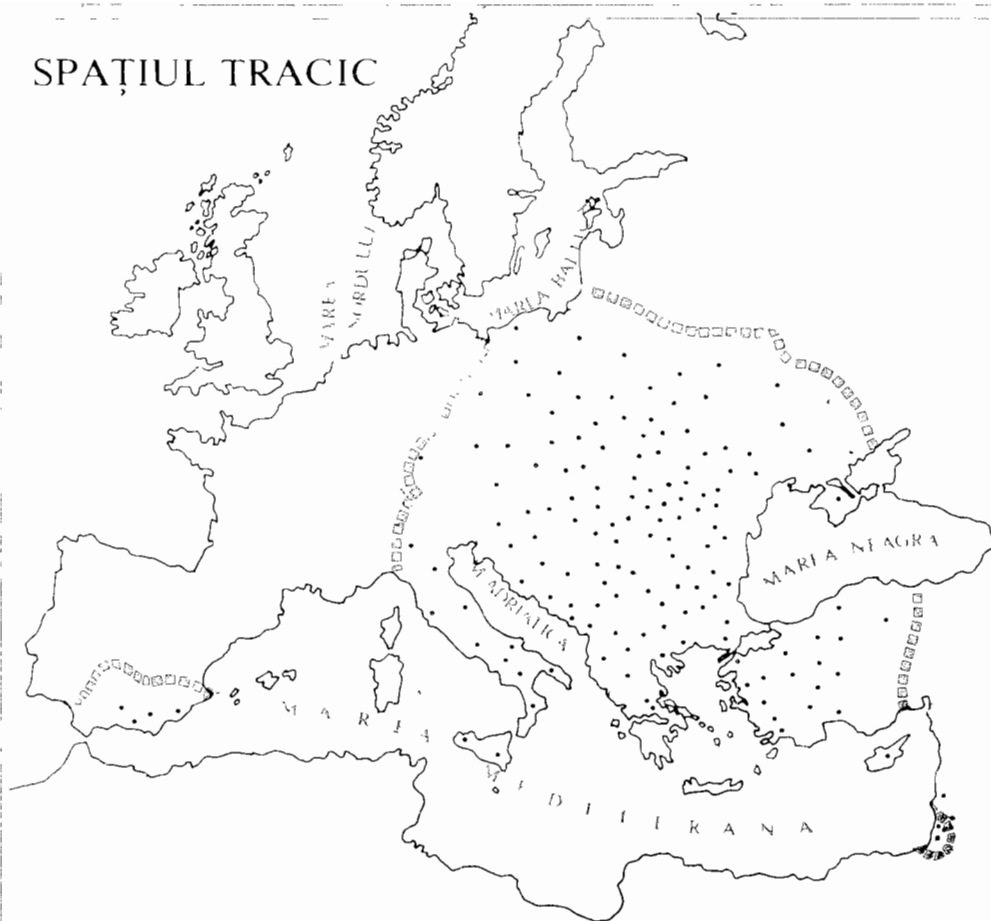
Dar umanitatea Românilor și-a dezvoltat relieful spirituale și în raport cu *natura*, mereu umanizată prin relații de muncă și emoționale, statornicite de permanențe ale existenței lor materiale și spirituale.

Vitalitatea spirituală a poporului român a fost susținută și de un *optimism* lipsit de exaltare, dar cu atât mai adânc, de o sete de viitor spre care a aspirat și pe care și-au trecut-o una altelei fiecare generație. Cea mai mare parte a creației, chiar și atunci când stă temporar sub semnul tristeții, este străbătută de încredere în viață și de simpatie umană, este condusă de bunul simț.

Acesta este și mesajul păsării legendare din basmele populare românești, care lansează din întuneric un strigăt de biruință și credință în destinul omului, strigăt simbolizat într-un mod unic de *Măiastra* lui Constantin Brâncuși. Un optimism semnificativ se desprinde și din tabloul *Răsăritul de soare* al lui Ion Țuculescu, unde puterea morții este înfrântă de continuitatea și creativitatea vieții. Și tot soarele este simbolul vieții pe porțile țaranilor români. Optimism funciar, simplificat de culmile împlinirii în clocotul luptei pentru construirea unei societăți.

Personalitatea spirituală a poporului român se exprimă, așadar, printr-un complex de caracteristici, reunite într-o indestructibilă *unitate*, aflată într-o permanentă îngemănare funcțională a valorilor trecutului și prezentului pentru continuarea viitorului.

SPAȚIUL TRACIC

Tracii sunt neamul cel mai numeros și mai răspândit din lume,
după cel al Indienilor (Herodot)

<i>E. Condurachi:</i> Acțiunile militare și politice ale lui Burebista și Decebal în lumea tracă de la sudul Dunării'	1
<i>V. Vetîșanu:</i> Filosofia Geto-Dacilor (viziunea despre lume și viață)	5
1882 - Decretul pentru construirea columnei în București	8
<i>A. Becleanu Iancu:</i> Perenitatea spiritualității românești	11

NOI TRACII
Redacția Via Larga 11 Milano

Dirigător responsabil Sabino d'Acunto
Direz Foro Traiano 1/A Roma Reg Trib Roma n. 17282 del 31/5/78
Rivista mensile Spedizione in abbonamento postale gruppo terzo (70%)
Centro stampa B G Via larga 11 Milano